

Бакало Валерія Олегівна
студентка

Національного юридичного університету імені Ярослава Мудрого

Бакало Валерия Олеговна
студентка

Национального юридического университета имени Ярослава Мудрого

Bakalo Valeria
Student of the

Yaroslav Mudryi National Law University

ТОРГІВЛЯ ЛЮДЬМИ – СУЧАСНА ПРОБЛЕМА МІЖНАРОДНОГО ПРАВА

ТОРГОВЛЯ ЛЮДЬМИ – СОВРЕМЕННАЯ ПРОБЛЕМА МЕЖДУНАРОДНОГО ПРАВА

TRAFFICKING OF HUMANS – A MODERN PROBLEM OF INTERNATIONAL LAW

Анотація. Досліджено проблему торгівлі людьми як одну з глобальних проблем сучасності. З'ясовано сутність та місце торгівлі людьми в системі глобальних проблем. Проаналізовано основні міжнародно-правові засоби протидії торгівлі людьми.

Ключові слова: сучасна проблема міжнародного права, глобальні проблеми, торгівля людьми, проблема торгівлі людьми.

Аннотация. Исследована проблема торговли людьми как одну из глобальных проблем современности. Выяснено сущность и место торговли людьми в системе глобальных проблем. Проанализированы основные международно-правовые средства противодействия торговле людьми.

Ключевые слова: современная проблема международного права, глобальные проблемы, торговля людьми, проблема торговли людьми.

Summary. The problem of human trafficking as one of the global problems of the present is investigated. The essence and place of human trafficking in the system of global problems is clarified. The main international legal means of combating human trafficking are analyzed.

Key words: modern problem of international law, global problems, human trafficking, trafficking in human beings.

Постановка проблеми. Серед найголовніших порушень прав людини в сучасному світі актуальним є злочин, який має багато назв — «біле рабство», «торгівля людьми», «контрабанда людьми». Проблема протидії торгівлі людьми є надзвичайно актуальною в усьому світі. З метою підвищення ефективності та результативності розкриття кримінальних правопорушень і притягнення до відповідальності винних у них осіб, слід детально проаналізувати міжнародне законодавство.

Експлуатація людей заради наживи практикується здавна, і міжнародні зусилля, спрямовані на боротьбу з нею, стали додаватися не менше ста років тому, задовго до появи сучасної системи прав людини. Однак торгівля людьми стала викликати серйозну клопотаність тільки в останнє десятиліття. За цей же період навколо цієї проблеми склалася всеосяжна правова база. Подібні зміни підтверджу-

ють, що стався фундаментальне зрушення в тому, як міжнародне співтовариство сприймає експлуатацію людей. Вони підтверджують також, що змінилися очікування, які покладає на уряди та інші сторони щодо того, як їм слід боротися з торгівлею людьми і попереджати її. Тому підхід, орієнтований на захист інтересів жертв, користується все ширшою підтримкою з боку міжнародного співтовариства. Права людини є центральним елементом нового осмислення проблеми, і в даний час широко визнана необхідність застосування правозахисного підходу до торгівлі людьми. Як сказано далі у викладі фактів, для подібного підходу потрібно зрозуміти, яким чином відбувається порушення прав людини під час торгівлі людьми і як зобов'язані діяти держави згідно з міжнародним правом в області прав людини. Він спрямований одночасно на виявлення та усунення дискримінаційної практики і нерівного розподілу повноважень, що лежать в основі торгівлі людьми,

що дозволяють торговцям людьми залишатися безкарними і позбавляють жертв справедливості.

Аналіз дослідження проблеми. Проблему протидії торгівлі людьми детально розглядають іноземні науковці. Зокрема, це дослідження А. Аронович, Г. Тойерманн, Е. Тюрюканової, а також матеріали міжнародних наукових семінарів, методичні посібники державних інституцій та міжнародних організацій ОБСЄ, МОП та інші. Серед вітчизняних науковців активно досліджували такі вчені, як К. Б. Левченко, А. В. Орлеан, Б. В. Лизогуб та інші.

Мета статті — аналіз міжнародно-правових засобів протидії торгівлі людьми, а також визначення шляхів вдосконалення нормативно-правової бази в цій сфері.

Виклад основного матеріалу. Торгівля людьми — злочин міжнародного характеру. У структурі кримінального бізнесу цей вид злочинів займає значне місце. Так, за даними ОБСЄ щорічно в світі 4 млн. Чоловік стають жертвами торгівлі людьми. Це приносить злочинним синдикатів до 7 млрд. Дол. США щорічної незаконного прибутку, що ставить торгівлю людьми в один ряд з торгівлею наркотиками, зброєю, робить її складовою частиною організованої міжнародної злочинності і одним з джерел фінансування тероризму.

Перші суттєві кроки щодо протидії торгівлі людьми на міжнародному рівні були зроблені лише у ХХ ст. такими неурядовими організаціями, як Міжнародна федерація аболіціоністів та Лондонський комітет для виявлення та ліквідації торгівлі англійськими дівчатами [1, с. 117–119].

Торгівля людьми є сучасною формою рабства, порушення прав людини, що є злочином як проти особистості, так і проти держави. Це необхідно визнати і карати за вчинення даного злочину законодавчими засобами. Критично важливим є те, що торгівля людьми є злочином проти безпеки людини так само, як і проти безпеки держави; як такі заходи, що вживаються з метою попередження торгівлі людьми, кримінального переслідування осіб, винних у скоєнні даного злочину, і захисту потерпілих, повинні бути орієнтовані на забезпечення особистої безпеки людини, а не тільки виключно безпеки держави.

Торгівля людьми є злочином, схожим на вбивство або зґвалтування і, відповідно, заходи захисту населення повинні бути не менш сильні в даному питанні. Торговці використовують психологічне та фізичне примушування до рабства, застосовуються різні схеми залякування жертв, які включають в себе загрозу завдання серйозної шкоди у разі непокорі.

Торгівля людьми є однією з форм насильства по відношенню до її найбільш частих жертв: жінок і дітей. Вона також є однією з форм протиправного втручання в сферу міжнародного сімейного права, оскільки окремі види торгівлі людьми пов'язані з спотворенням або недобросовісним використанням законних сімейних порядків. Деякі види звичайної

практики, які в певних колах розглядаються як по суті своїй завдають шкоди правам і гідності людини, також можуть сприяти поширенню торгівлі людьми.

Існує ряд конвенцій, пактів та протоколів що регулюють питання торгівлі людьми, до них насамперед належать [2, с. 48]:

- Конвенція про боротьбу з торгівлею людьми та експлуатацією проституції третіми особами, прийнята Генеральною Асамблеєю ООН від 2.12.1949 року — основним завданням якої є визначення ефективних мір боротьби проти усіх форм торгівлі жінками та експлуатації проституції.
- Міжнародний пакт про громадянські та політичні права, Нью-Йорк, 16.12.1966 року. — даний документ є доповненням до Загальної декларації прав людини; захищає право на життя і стверджує, що жодна людина не повинна піддаватися випробуванням, примусовій праці і незаконному утриманню чи утиску таких свобод як свобода на пересування, вираження та асоціацію з іншими [3].
- Конвенція про ліквідацію всіх форм дискримінації стосовно жінок, CEDAW, Нью-Йорк, 18.12.1979 року. Найбільш всеохоплюючий акт про права жінок, що визначає законодавчі обов'язки, спрямовані на ліквідацію дискримінації стосовно жінок [4].
- Нині на рівні ЄС діє Рамкове рішення Ради Європи про торгівлю людьми. Його метою є уніфікація національного кримінального законодавства для забезпечення ефективної боротьби з торгівлею людьми.
- Конвенція ООН проти транснаціональної організованої злочинності, Нью-Йорк, 15.11.2000 року, має за мету сприяння міжнародному співробітництву для запобігання транснаціональній організованій злочинності і боротьби проти неї. Надає правоохоронним органам і судовій владі унікальні засоби боротьби з цією проблемою [5].

Слід зазначити, що торгівля людьми набула загрозливого характеру і вимагає негайного вжиття комплексних заходів, спрямованих на захист прав людини, які повинні бути спрямовані на вдосконалення законодавчих норм, розширення міжнародного співробітництва в сфері протидії поставленої на потік торгівлі людьми, вплив на численні соціально-економічні та морально-психологічні чинники, які породжують цю злочинну діяльність, взаємодія органів державної влади, органів місцевого самоврядування, національних і регіональних органів по боротьбі з торгівлею жінками та дітьми, також застосування нетрадиційних підходів в боротьбі з організованою злочинністю.

Боротьбу з торгівлею людьми неможливо вести виключно шляхом стримування злочинності або заходів кримінального переслідування; її криміналізація настійно необхідна, але цього не достатньо.

В рамках законодавства про боротьбу з торгівлею людьми має також визнаватися, що особи, які стали об'єктами торгівлі людьми, є жертвами, мають право на захист їх основних прав людини. Необхідно провести огляд законів про імміграцію, праці, охороні здоров'я та охорони дитинства і внести в них поправки, які охоплювали б всі аспекти торгівлі людьми з метою створення всеосяжної правової бази для боротьби з цим явищем. Після цього зазначені закони повинні ефективно застосовуватися, а їх здійснення постійно контролюватися.

Держави зобов'язані вжити заходів до побудови комплексної структури захисту тих, хто постраждав від даного виду злочину, а також переслідування винних в судовому порядку. Держави повинні прийняти заходи для боротьби з чинниками, що сприяють поширенню торгівлі людьми, прагнучи таким чином забезпечити своїх громадян, щоб знизити ступінь їх уразливості перед торговцями людьми і створити альтернативи експлуатації, яка час від часу супроводжує пошиту на дешева праця і послуги. Застосовуючи правові норми і здійснюючи моніторинг щодо протиправної діяльності, держави повинні бути пильними, для того щоб звести до мінімуму прибутку, які може приносити торгівля людьми.

Робота по боротьбі з торгівлею людьми пов'язана з безліччю проблем, причому існують ще й значні регіональні відмінності в тому, як країни дотримуються міжнародні норми. Виконувати закони не просто; для цього потрібні відповідні кошти, постійний нагляд, моніторинг та оцінювання результатів. Розслідування та ведення в суді справ про торгівлю людьми — це складний і віднімає багато часу процес, який робить необхідними ретельну професійну підготовку і високу ступінь сумлінності персоналу правоохоронних установ та судової системи, роботу яких може також ускладнювати корупційна практика. Ще однією перешкодою є виявлення жертв, які часто бояться депортації або помсти з боку торговців людьми.

Загалом глобальний механізм протидії торгівлі людьми має фундаментальне політичне значення. Намагання окремих країн самотужки боротися з торгівлею людьми малоефективні без координованих міжнародних зусиль. Оскільки проблема досягла глобальних масштабів, усі причетні до цієї діяльності країни повинні працювати злагоджено, об'єднуючи свої зусилля. Адже чинний механізм протидії має чимало недоліків. Окрім недосконалості законодавчої бази щодо протидії торгівлі людьми, а в деяких країнах — цілковитої її відсутності, є кілька міжнародно-політичних чинників низької ефективності функціонування механізму протидії торгівлі людьми [6, с. 87].

Проте ефективну протидію торгівлі людьми здатне надавати помножене вплив і поступово почати підривати всю цю індустрію в цілому. Наприклад, прийняття законів, що розглядають осіб, які стали

об'єктами торгівлі, в якості жертв, а не злочинців, і проведення кампаній з підвищення рівня громадської обізнаності в їхніх користь може позитивно позначитися на готовності жертв торгівлі людьми давати показання і вести до збільшення числа судових справ проти торговців. Введення програм надання допомоги та захисту свідків, які забезпечують комплексний захист жертв торгівлі людьми, також може спонукати останніх давати свідчення. Ефективне судове переслідування в поєднанні з суворими покараннями може послужити стримуючим фактором для майбутніх торговців.

Окрім недосконалості законодавчої бази щодо протидії торгівлі людьми, а в деяких країнах — цілковитої її відсутності, є кілька міжнародно-політичних чинників низької ефективності функціонування механізму протидії торгівлі людьми.

З'ясовано, що на міжнародному рівні досі не розроблено єдиного підходу до вирішення проблеми. Недостатньо ефективною вважаємо міждержавну співпрацю, насамперед стосовно захисту потерпілих. Спільні заходи (наприклад, між поліцією Польщі та Німеччини, Австрії та Чехії) здебільшого базуються на особистих зв'язках. Зусилля не скоординовано ні на глобальному, ні на державному рівнях. Лише в деяких країнах функціонують міжвідомчі органи, які займаються виробленням рекомендацій стосовно змін чинного законодавства, а також забезпечують координацію дій між правоохоронними, міграційними органами, службою зайнятості, соціальними службами і міністерствами закордонних справ [7, с. 15].

Ефективною щодо протидії торгівлі людьми є діяльність неурядових організацій та ЗМІ — каналів, завдяки яким суспільство отримує відповідну інформацію. Проте поінформованість суспільства щодо проблеми торгівлі людьми і досі низька. Потребують скоординованих дій програми і процедури екстрадиції жертв торгівлі людьми, оскільки сьогодні справу завершують здебільшого їхнім арештом та депортацією. Не вистачає кваліфікованих працівників у системі правоохоронних органів, міграційних служб та інших установ, до компетенції яких належить протидія торгівлі людьми і надання допомоги потерпілим від цього злочину.

Взаємозв'язок між правами людини і боротьбою з торгівлею людьми добре відома. З самого початку і до теперішнього часу міжнародне право в галузі прав людини недвозначно оголошувало глибоко аморальним і незаконним присвоєння однією особою правосуб'єктності, праці або людської природи іншої особи. Міжнародне право в галузі прав людини забороняє дискримінацію за ознакою раси і статі; воно вимагає надання рівних або, принаймні, деяких основних прав негромадянам; воно засуджує і забороняє довільне затримання, примусова праця, боргову кабалу, примусові шлюби та сексуальну експлуатацію дітей і жінок, і воно відстоює свобо-

ду пересування та право залишати власну країну і повертатися в неї.

І Статут Організації Об'єднаних Націй, і Загальна декларація прав людини підтверджують, що ці права носять універсальний характер: вони поширюються на всіх людей, незалежно від їх раси, статі, етнічного походження або інших відмінностей. Права людини в повному обсязі поширюються на жертв торгівлі людьми.

Хоча зв'язок між правами людини і торгівлею людьми очевидна, з цього не обов'язково випливає, що при боротьбі з торгівлею людьми захисту прав людини буде природно відводитися центральне місце. Наприклад, транскордонна торгівля людьми може розглядатися як проблема імміграції, а права людини відтісняються при цьому на другий план.

Висновок. Торгівля людьми на сьогодні досягла грандіозних масштабів свого поширення, що змушує говорити про неї, як про глобальну проблему XXI ст. і заслуговує на особливу увагу. Торгівля людьми, разом з незаконною торгівлею наркотиками, зброєю, міжнародним тероризмом, проблемою

діалогу культур і цивілізацій, належить до групи інтерсоціальних глобальних проблем людства. Торгівлі людьми притаманні типові для всіх глобальних проблем ознаки. Сьогодні проблема досягла світових масштабів і потребує негайного вирішення завдяки консолідованим, зваженим та рішучим діям міжнародної спільноти.

Великого значення у наш час набуває такий напрямок міжнародного співробітництва, як договірно-правова координація боротьби зі злочинами, що торкаються інтересів кількох держав. Перш за все укладаються угоди про боротьбу з наступними злочинами: работоргівлею, торгівлею жінками і дітьми; поширенням порнографічної продукції; незаконною торгівлею і вживанням наркотиків. Поряд з цим створюються міжнародні органи й організації, що спеціально займаються проблемами боротьби зі злочинністю.

Існуючі міжнародно-правові документи, що забороняють торгівлю людьми, забезпечили позитивний вплив на формування закордонного кримінального законодавства, спрямованого на боротьбу з названими злочинами.

Література

1. Гусев Л. Ю. Борьба с торговлей женщинами: история и современное положение в России и странах Шанхайской организации сотрудничества / Л. Ю. Гусев // Борьба з торгівлею людьми: матеріали Міжнародної науково-практичної конференції / Донецький юридичний інститут ЛДУВС імені Е. О. Дідоренка, Фонд Ганса Зайделя. — Донецьк, 2008. — 278 с
2. Дядюра К. О. Засоби протидії торгівлі людьми: міжнародно-правовий досвід / К. О. Дядюра // Форум права. — 2007. — № 2. — С. 48–53. — Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/FP_index.htm_2007_2_11
3. Международный пакт о гражданских и политических правах от 10.12.1966 г. / Международная защита прав и свобод человека: Сборник документов // Сост. Г. М. Мелков. — М.: Юрид. лит., 1990.
4. Конвенція про ліквідацію всіх форм дискримінації щодо жінок. — К., 1995. — 24 с.
5. Протокол о предупреждении и пресечении торговли людьми, особенно женщинами и детьми, и наказании за нее, дополняющий Конвенцию ООН против транснациональной организованной преступности. Принят резолюцией 55/25 Генеральной Ассамблеи от 15.11.2000 г. [Электронный ресурс]. — Режим доступа: <http://www.un.org/russian>.
6. Краєвська О. Міжнародний досвід протидії глобальній проблемі торгівлі людьми <http://intrel.lnu.edu.ua/wp-content/uploads/2015/09/173-479-1-PB.pdf>